

Heykel, Resim Yapmak ve Fotoğraf Çekmenin Hükümü – 1

“Atâyâ’l-Kadîr fî Hukmî’t-Tasvîr”

Yazan: Ahmed R?zâ Hân

Tercüme: Molla Ahmed Ma?nisavî

[A. R?zâ’ya Sorulan Bir Suâl]

Dedem büyük imâm ?eyh Ahmed R?zâ rad?yallahu teâlâ anhu’ ya insanlar?n adet haline getirdikleri ta’zîm edilen kimselerin sûretlerini edinmek ve o sûretlerle teberrük etmek için evlerde saklaman?n hükümü soruldu. Suâl a?a??da gelece?i ?ekildedir.

Suâl: ?u sûret hâdisesi hakk?n da din ulemâs? ve sa?lam ?erîat’?n müftîleri ne diyorlar? Ahmedâbâd beldesinde ?u günlerde foto?raf sûretleri iki **Rupî**’ye sat?l?yor. Resmin asl? size gönderilmi?tir. Onun üzerinde dü?ününüz. Bu sûret ?eyhler ?eyhi Gavs’ül-A’zam kuddîse sirruhu’l azîz hazretlerinin tekkesinin seccâdesinin sâhibi **?eyh ?brahim el-Ba?dâdî’ye** âiddir. Sûrî ve ma’nevî feyzi herkesi içine als?n. **Ahmedâbâd** halk? ve ba?kalar? ?u sûreti onunla bereketlenmek için sakl?yorlar. O sûretleri bereketlenmek için evde **bulundurmak** harâm m?d?r, de?il midir? Bu sûretlerin bulundu?u eve rahmet melekleri girer mi, girmez mi? ?u sûreti bulundurmakla bereket iner mi, inmez mi? ?erîat’da ve tarîkat’da ?eyhi tasavvur etmek için ?eyhin sûretinin göz önüne konulmas? câiz midir, de?il midir?Bu suâlleri, ?ifâ verecek ?ekilde aç?klay?n?z,tâm bir ecre nâil olas?n?z...

[Ahmed R?zâ’n?n
Bu SuâleVerdi?i Cevâb]

?????? ?????? ????

Bütün hamdler, **Yaratan, Bârî**, sûretlerimizi en güzel bir ?ekilde yapan **Musavvir**, varl?klar?n büyü?ünü küçü?ünü yaln?z kendi yaratan ve (bir ?eyler yaparak onlar?) Allah’?n yaratt?klar?na benzetenlere azâb hükümünü veren Allah celle celâlühû’ya âiddir. O hâlde bir zerre veya bir k?l ucu yarats?nlar. Putlar? yok etmek esâs?n? getiren ve tasvîrin küçü?ünü büyü?ünü harâm k?l?p onu büyük günâh sayan’a, Âl’ine, Ashâb’?na, en ?erefli o?lu ?avs-? A’zam’a ve tâifesine, O’nun izzet ve hürmetine denk dü?ecek bir salât ve selâm ile salât ve selâm olsun...

Ey Rabbim!.. ?eytânlar?n vesve selerinden ve yan?ma gelmelerinden sana s???n?r?m...

[Heykel ve Resim Yapmak
Ne Zaman ve Nas?l Ba?lad??]

?blîs’in mekrinden Allahcelle celâlühû’ya s???n?r?m. Âlemlerde puta tapmak ancak ?öyle ba?lad?: ?nsan lar sâlih kimselerin sûretlerini yapt?lar. Onlar? sevdikleri için evlerde bir **sûret** edindiler ve onlar?n ibâ det’te lezzeti art?raca??n? zannettiler. Günler geçtikçe bu sûretler ma’ bûd oldular.

?mâm **Buhârî** ve ?mâm **Müslîm** Sahîh’lerinde Abdullah ?bnü Abbâs rad?yallâhu anhumâ’dan “ilâhla-r?n?z? sak?n terketmeyin!.. **Vedd**’i de, **Süvâ**’? da, **Ye?ûs**’u da, **Yeûk**’u da, **Nesr**’i de sak?n b?rakmay?n’ dediler”[\[1\]](#) âyetinin tefsîrinde ?öyle buyurdu?unu rivâyet ettiler:

“Bunlar Nûh aleyhisselâm’?n kavminden sâlih adamlar?n isimleri idi. Vefât ettikleri vakit, ?eytân onlar?n kavimlerine, oturduklar? meclîs lerine putlar?n? dikmelerini ve putlar?, o sâlih kimselerin isimleriyle isimlendirmelerini vahyetti/f?s?ldad?. Onlarda bunu yapt?lar. Kendileri ölene kadar putlara ibâdet edilmedi.Onlar öldükten ve ilim kalkd?ktan sonrada o putlara ibâdet edildi.”[\[2\]](#)

Abd ?bnü Humeyd,Tefsîr’inde Ebû Ca’fer ?bnü’l-Mihleb’den ?öyle rivâyet etti:

‘**Ved**’ Müslüman bir adamd?; kavmi aras?nda sevilirdi; ölünce kabri ba??nda topland?lar ve üzüldüler. ?blis onlar?n bu üzüntüsünü görünce insan sûretine girerek,‘**?una üzüldü?ünüzü görüyorum, onun sûretini yapay?m, meclisinizde bulundurur ve hât?rlars?n?z**’ dedi. Onlarda bunu kabûl etti ler. ?blis onlara sûretini yapt?. Onu meclislerine koydular, hat?rlamaya ba?lad?lar. ?blis onlar?n onu hat?rlamaktaki hâllerini gördü ve ‘**sizden herbirinizin evine sizin için onun sûretini yapay?m m??**’ dedi. Onlarda bunu kabûl ettiler. ?blis onlar?n herbirine onun sûretini yapt?. Bu sûretlerle onu hat?rlamaya ba?lad?lar. Çocuklar? onlar?n bu yapt?klar?n? gördüler ve nesillerin geçmesiyle babalar?n?n onlar? hat?rlama i?i unutulup ortadan kalkt?. Nihâyet onu, Allah celle celâlühû’dan ba?ka ibâdet etmekte olduklar? bir ilâh edindiler.. Yer yüzünde Allah celle celâlühû’dan ba?ka ibâdet edilen ilk ?ey, “**Ved**” diye isimlendirdikleri put oldu.” [\[3\]](#)

Yine **?mâm Buhârî** ve **Müslim**, müminlerin anas? Âi?e-i S?ddîka rad?yallâhu anhâ’dan ?öyle rivâyet ettiler: “Nebî sallellâhu aleyhi ve sellem rahats?zlan?nca, han?mlar?ndan biri,Mâriye ismindeki kiliseden bahsetti. Ümmü Seleme ve Ümmü Habîbe rad?yallâhu anhumâ Habe?istan’a gitmi?lerdi.Onlar da o kilisenin güzelli?inden ve içindeki sûretlerden bahsettiler. Nebî sallal lâhu aleyhi ve sellem ba??n? kald?r d?lar ve; ‘**onlar, aralar?ndan sâlih birisi öldü?ü zaman kabrinin üstüne bir mescid kurdular.Sonra da içine ?u sûretleri yapt?lar. Onlar Allah celle celâlühû’nun ya ratt?klar?n?n en ?erlileridirler**’ bu yurdular.”[\[4\]](#)

Mi?kât ?erhi Mirkât’da ?öyle denilmi?tir:

Onlar ?u sûretleri, kiliselere, sâlih kimselerin sûretlerini hat?rlamak,onlar sebebiyle ibâdete ra?bet ettirmek için yapt?lar. Sonradanda kendilerinden sonrakiler geldiler, amellerini ?eytân onlara süsledi ve onlara ‘**selefiniz ?u sûretlere ibâdet ediyorlard?**’ dedi. ??te bu yüzden putlara ibâdet etmeye dü?tüler.

[Sûret ve Sûret Yapmak

Hakk?ndaki Hadîslerden Baz?s?]

Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem, O’ndan tevâtürle rivâyet edildi?ine göre ?öyle buyurmu?lar d?r:

“**?çinde köpe?in ve sûretin bu lundu?u hiçbir eve melekler girmez.**”

Bu hadîs-i ?erifi, **?mâm Ahmed**, **Kütüb-i Sitte** sahibleri ve **Tahâvî** Ebû Talhâ’dan, **Buhârî** ve **Tahâvî**,?bnü Amr ve ?bnü Abbâs rad?yal lâhu anhuma’dan, **Müslim**, **Ebû Dâvûd**, **Nesâî**, **Tahâvî**, **Meymûne** rad?yallâhu anhâvâlidemizden, **Müslim**, **?bni Mâce** ve **Tahâvî**, **Âi ?e** rad?yallahu anhâ vâlidemizden, **?mâm Ahmed**, **Müslim**, **Nesâî**, **Tâ hâvî** ve **?bnü Hibbân** Ebû Hureyre rad?yallâhu anhu’dan, **?mâm Ah med**, **Dârimi**, **Said ?bnü Mensûr**, **Ebû Davûd**, **Nesâî**, **?bni Mace**, **?bni Hüzeyme**, **Ebû Ya’lâ**, **Tahâvî**, **?bni Hibbân**, **Ziya** ve **?âmî**[\[5\]](#) **Ebû Nuaym**, **Hilye(tü’l-Evliyâ)**’s?nda **Emîru’l-Mü’minîn Ali** rad?yallâhu an hu’dan, **?mâm Mâlik** **Muvatta’**’nda, **Tirmizî**ve **Tahâvî**, **Ebû Saîd-i Hud rî** rad?yallâhu anhu’dan, **Ahmed**, **Tahâvî**, **Taberânî**, **el-Kebir**’inde **Üsâme ?bnü Zeyd** rad?yallâhu an hu’dan, **Tahâvî**, **Ebû Eyyûbel-En sârî**rad?yellâhu anhu’dan rivâyet etmi?lerdir.[\[6\]](#)Nitekim bunlar? Fetâvâm?zda aç?klad?k.

[Sûretin DindeHürmet Edilen Kimselere Âid Olmas? Bir Mazeret Midir?]

Sûretin dinde sayg? duyulan bir kimseye âid olmas? mazeret de?ildir ve ?u büyük vebâlden ki?iyi aslâ kurtaramaz; tam tersine bunun vebâl ve azâb? daha da ?iddetlidir. Çünkü bu sûrete hürmet edilir. Canl?lar?n sûretine ta’zîm/hürmet etmekde puta tapmaya benzer. Sanki o, ?slâm dinine aç?k bir kar?? ç? k??t?r. Biraz önceki hadîsi i?itmi? tin; o adamlar, ancak evliyâyâ âid sûretler edinmi?lerdi; i?te bundan dolayı? **Resûlüllah** sallallâhu aleyhi ve sellem onlar hakk?nda, “**onlar kilisede ?u sûretleri yapt?lar;onlar**

Allah celle celâlühû'nun ya ratt?klar?n?n en ?erlileridir” buyurdu.

Dinde Enbiyâ aleyhimussalevâ-tü vesselâm'dan daha büyük kim vard?r???te Enbiyâ'n?n ?eyhi ve biricik büyü?ü seyyidimiz Halîl/?brahim...0'na ve ?erefli o?luna (Efendimize) salât ve selâm olsun. O, âlemlerde Nebîmiz sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra en üstün oland?r.

Kâfirler ?brahim aleyhisselâm'?n ve Allah celle celâlühû'nun kurban? ?smaîl aleyhisselâm'?n sûretlerini ve Meryem aleyhesselâm vâlide mizin sûretini Ka'be'nin duvar?na nak?etmi?lerdi. Mekke fethedildi?i zaman, Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem, Ömer rad?yallâhu anhu' yu önceden gönderdi. O'nun emriyle o sûretleri sildi. Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem Kabe'ye girdi?i zaman baz? sûretlerin eserini bulunca, su istedi, onlar? da bizzat kendisi sildi ve yapanlara “**Allah onlar? kahretsin**” diye beddua etti.

Bu, ?mâm **Buhârî**'nin Sahîh'in de ve ?mâm **Tahâvî**'nin (?erhu Meânî'l-Âsâr'?nda, ?bnü **Hibbân**'?n Sahîh'inde) ?bnü Abbâs rad?yallâhu anhumâ'dan, ?mâm **Ahmed** ve **Ebû Dâvûd**'un, Câbir ?bnü Abdillâh ve Amr?bnü ?eybe rad?yallâhu anhumâ'dan, ?mâm **Tahâvî**'nin, Üsâme ?bnü Zeyd rad?yallâhu anhu'dan rivâyet etti?i ma'nâd?r. [7]Nitekim Fetâvâ'm?z'da bunu da aç?klad?k.

**[Ya?amayacak ?ekilde
Olan Her Sûret Mübâh m?d?r?]**

Belki bir kimsenin ilk bak??ta akl?na ?öyle bir fikir gelebilir: (Suâlde sözü edilen ve) medhedilen asîl kimsenin sûreti ancak gö?üse kadar ula??yor, (vesikal?kt?r); insan ise bu kadar? ile ya?ayamaz. Hâlbuki, Ed-**Dürrü'l-Muhtâr**'da meâlen ?öyle bir ifâde vard?: “?âyet sûretten, onsuz ya?an?lamayacak bir uzuv yok edilse, bu sûret yasak d???ndad?r.”

Orada (müellif) ?öyle söyledi: “Sûret ?âyet, yerde bulunur ve ayakta durup bakan kimseye, azalar?n teferruât? ve incelikleri belli olmayacak kadar küçük olursa, [bunu Halebî zikretti], veyahud da ba?? veya yüzü kesik ise, veya kendisi olmadan ya?ayamayaca?? bir uzvu yok edilirse, veya rûhsuz bir?eyin sûreti olursa, mekrûh olmaz.”

Ba??n?, yapt?ktan sonra silmesi veya ba??n?n hiçbir zaman bulun masas? husûsundaki hüküm birdir.

Er-Reddü'l-Muhtâr'da ?öyle de nilmi?tir: “Yâhud ba?? kesik olmas?, yani as?ldan ba?s?z olmas? veya ba?? olup da kesilmesidir.”

Ed-Dürrü'l-Muhtâr Kavliyle ve As?l Sûretle Alakal?Bir Tahkîk

Ben (A. R?za) ?öyle diyorum:

Do?ruya ve hakîkatin zirvesine ula?mak ancak Allah celle celâlühû'dand?r. Bu (ed-Dürrü'l-Muhtâr' daki) söz, f?kha ve hadîse hizmet etmeyen ve ?er'î maksadlara derin bak??? bulunmayan bir kimseden sâd?r olabilir. [8]

Evvelâ:Bu ibâre, sözü fazlal?k ve yanl??l?klardan ay?klama makam?nda ba?l? ba??na bir nazar/durub dü?ünme mahallidir; (ay?klanmaya muhtâcd?r.) Bu zay?f kul, yan?nda bulunan bütün metin ?erh ve fetvâlara mürâcaat etti. Hükmün ba?tan ba?ka uzuvlar? içine alacak geni?likte olmas? hususunda ed-**Dürrü'l-Muhtâr** için bir selef/ken dinden evvel gelen birisini bulamad?. Bu kitâb?n ço?u yerdeki iki kayna?? olan el-**Bahr**, ve ed-**Dürer**'de bile bundan hiçbir eser yoktur. El-**Bidâye**, el-**Vikâye**, en-**Nukâye**, el-**Kenz**, el-**Vâfî**, el-**?urer**, el-**?slâh**, el-**Mültekâ**, el-**Minye**, **Nûru'l-Îzâh**, el-**Hidâye**, ?erh'ul-**Vikâye**, el-**Ber cendî**, et-**Tebyîn**, el-**Kâfî**, ed-**Dü rer**, el-**Îdâh**, **Mecmau'l-Enhur**, Me râkî'l-**Felâh**, **Fethu'l-Kadîr**, el-**?nâye**, el-**Hâniye**, **H?zânetü'l-Müftîn**, el-**Hindiyye**, hattâ, (Hanefî) mezhebi(ni) yazan ?mâm **Muhammed** sadece 'ba??' zikretmekle yetinmi?lerdir.

O halde sûret, ba?s?z oldu?u veya ba?? kesik oldu?u zaman, hiçbir mekrûhluk yoktur. El-**Hulâ sa**'da ve ona tâbi' olarak **Tenvî ru'l-Ebsâr**, el-**Hilye**, [9]el-**Bahru'r-Râik**, **Câmiu'r-Rumûz**, el-**?unye**, **Sa?îrî(?)** [10], e?-**?urunbilâliyye** ve ed-**Dürer** üzerine olan **Abdulha lîm**'de “yüz”de ziyâde edilmi?tir. Çünkü ‘yüz’ün yok edilmesi ‘ba??’n kesilmesi gibidir.

Zahîratü'l-Ukbâ' da, **ez-Zeyleî** üzerine yazılan **el bî'**de, ed-Dürer üzeri ne yazılan **Hasan Acemî'**de, el-**nâye** üzerine yazılan **Sa'di Efendî'** de, el-Kenz üzerine yazılan el-**Miskîn'**de, hatta çoğu kez ed-Dürrü'l-Muhtâr'dan alan **Ebû's-Suûd el-Ezherî'**de yü zün ziyâde edilmesinden söz edilmemiştir.

Ben (A. R?zâ) ?öyle diyorum:

Yüzün zikredilmesi, hakîkatte ziyâde de?ildir. Çünkü **ba?**, çoğu kere **yüz** yerine kullanılır. Boynun kesilip ayrılması, ancak **ba??**n kesilmesinde kullanılır. O bakımdan yüzü yok etmekten maksad, aynen **ba??** kesmek gibidir. Onun ibâresi, **"e?er ba?? kesikse, onda bir beis yoktur. ?âyet sûretin yüzü yok edilse, o ba?? kesmek gibidir"** şeklindedir. Sonra,

Ben (A. R?zâ) ?öyle diyorum:

Di?er uzuvlar, ya?amanın **ba?l?** oldu?u ?eyler olmaları hususunda benzer olsalar bile, yüz ve **ba?** ma'nâsında de?illerdir. Çünkü **yüz** canlı sûretinde asıldır. ?tte Ebû Hureyre radıyallâhu anhu, sadece bu sebeble yüzü **'sûret'** diye isimlendirdi. ?übhe yoktur ki, onlar yüz için **sûret** derlerdi. **Sûret** yapanlar yüz ile yetiniyorlar. Paralarda sûretlerinin bulunması isteyen Hristiyan krallar, ço?ukez yüz ile yetiniyorlar. ?übhe yoktur ki, sûret yapmaktaki maksadların çoğu yüzle hâsl oluyor. Bir ?ey de ancak maksadlarla hasıl olur.

En büyük ?mâm Ebû Ca'fer et-Tahâvî, Ebû Hureyreradıyallâhu anhu'dan ?öyle rivâyet etti: "Sûret **ba?t?**; **ba??** olmayan hiçbir sûret, sûret de?ildir."[\[11\]](#)

El-Hidâye'nin **'timsâlin ba?? kesik olursa, o, timsâl de?ildir'** dedi?i yerdeki sözü ancak bu yana bakılmaktadır. ?tte büyük ?mam, ?mâm **Muhammed'in**, el-Câmiu's-Sa?îr'deki ibâresi a?a?daki gibi dir: **"Muhammed Ya'kûb'dan (Ebû Yûsuf'dan) oda Ebû Hanîfe'den rivâyet etti: 'Sûretin ba?? kesikse, o, sûret de?ildir.'**" ?mâm **Nesefî**, el-Vâfî isimli kitâbında açkça, **'sûretin ba?? kesik de?ilse, mekrûhluk kalkmaz'** demektedir. **Nese fî'**nin ibâresi i?te ?udur: **"Ba??nın üzerinde, tavanda, önünde veya hizasında, ba?? kesilmemi? bir sûret bulunursa mekrûh olur."** Zâhir olan ?udur ki, bu söz **'gö?üse ula?an veya boyun yar?s?na kadar olan sûretin, ba?? kesik de?ilse, yasaklık hükmünün kalk mayaca??'**n ifâde etmektedir. Allah celle celâluhû en iyisini bilir.

?kinci Olarak: Hâ?iye sâhiblerinin kabûllendikleri ve el-Hâdimî'nin de ed-Dürr üzerine yazd??? hâ?iyesinde ona tâbî' oldu?u ed-Dür ru'l-Muhtâr kavlini dü?ün. Orada ?öyle demi?ti: **" 'Ba?? kesik olmas?' ile murâd edilen, 'onsuz ya?amanın mümkün olmayaca?? yüz gibi uzvu silmek'tir."** Bu fakîr (Ahmed R?zâ), mes'elenin açklamasında bu ta'mîmi/genellemeyi bulamadıysamda el-Feth'in sözünde, bir mes'eleye dâir olan delîl içinde, ta'mîme i?areti hissettim, anladım.

Orada (**?bnü'l-Hümâm**)**?öyle dedi:** "Ellerini, ayaklarını keserse mekrûhluk kalkmaz. Çünkü insan, bazen el ve ayaklar kesik olarak da yarar." **Allâme Tahtâvî**, el-Feth'in bu ifâdesinden ta'mîm'i/genellemeyi çkarm?? ve **Merâk?'l-Felâh** hâ?iyesinde ?öyle yazm??tır: **"Ba?? kesik ifâdesi kay?d de?ildir. Ba?? kesik olmakla murad edilen bu sûreti her ne ?ekilde olursa olsun ya?amayacak bir hâle getirmektir."**

Ben (Ahmed R?zâ) ?öyle diyorum: Bu ma'nâ çkarmakta, gizli kalmayacak bir söz kaldır?r yan vardır. Çünkü el-Feth'in sözünden hulâsa olarak anla?ılan, **'sûretin, hayât olabilecek bir hâlde bulundu?u için mekrûh oldu?u'dur.** Her bir sûretki, bu hâldedir, o mekrûhdur. Bundan da, **'Mekrûh olan her bir ?ey bu hâlde olur'** ma'nâsı anla?ılmaz. ?übhe yoktur ki, Mûcibe-i Külliyye kendisi gibi olarak tersine dönmez (Sâlibe-i Külliyye olmaz.)[\[12\]](#)

Ben (Ahmed R?zâ) bunun benzerini el-Hidâye'de buldum; (orada) ?öyle diyor: "Talak iki k?smdır: Sarîh ve kinâyeli. **Sarîh** olan, **'sen bo?sun'**, **'bo?anm??s'n'**, **'seni bo?ad'm'** sözleridir. Bunlarla **Ric'î** bo?ama olur. Çünkü bu laf?zlar, bo?ama için kullanılır; **ba?ka** tarafta kullanılmaz. Böylelikle **Sarîh** olmu? olur. Nassla, ardından **Ric'î** bo?a may? getirir, niyyete de ihtiyâç yoktur. Çünkü bu laf?zlar ço?u zaman bo?ama ma'nâsında kullanılmaktan dolayı, bo?amak için açk ifâdelerdirler."**(Hidâye'nin Sözü bitti.)**

Ben (A. R?zâ) ?öyle diyorum:

Sözün sonundada ifâde edildi?i gibi, **'açk olma'nın** **ba?land??? temel sebep**, bu sözlerin

'çok kere, bo?amak için kullan?lm?? ol malar?'d?r. O hâlde,bo?aman?n d???nda kullan?lmayanbir söz, 'aç?k bo?ama sözü olma'ya daha münâsibdir. ??te onun için **Sarîh** bo?amay?, ?u üç laf?zda, buna, yani 'ço?u kez talakta kullan?lm?? olmak' sebebine ba?lad?. Bu, ?u demek de?ildir: 'Ba?kas?nda nâdireni kullan?lan, o ?eyde sarîh olmaz'. K?sacas? o, illeti ve onunla beraber, ilâve olarak bir ba?ka ?eyide içinde bulunduracak evlâ bab? kabilinden bir ?eyle illet beyân'd?r. Burada da hüküm ayn'd?r: Yasaklanan yer, tek ba??na bile olsa ba?t?r. Hayât için gerekli olan her?ey bulundu?u zaman, illeti, ilâve bir ?ey ile beraber bulundurdu?u için yasakl??? evlâ olarak ifâde eder. O hâlde el-Hidâye'nin iki sözü aras?n da ba?? ve sonu bak?m?ndan z?dl?k yoktur.

Bunu (**?bnü'l-Hümâm'**?) kendi si de **Feth**(u'l-Kadîr)'de ifâde etti ve ?öyle dedi: "Bir?eyin hakîkaten veya mecâzen akla ilk gelebilecek olan bir ma'nâda çok kere kullan?l mas? **Sarîhdir/aç?k**d?r. Ba?kas?nda hiç kullan?lmamas? ise (bo?amada) Sarîh/aç?k olmaya daha evlâd?r. ?? te bu sebeble, ?u laf?zlardaki**Sarîhli?i/aç?kl?kl?**?? ba?ka bir ?eyde de?il de bo?amakta kullanmaya dayand?rd?. (**? Hümâm'ın Sözü Bitti.**) (**?b nü'l-Hümâm**) sonra da, (el-Hidâye' nin iki sözü aras?nda) z?dl?k bulundu?unu iddiâ etti. Hâlbuki bu kendi söyledi?i ifâdelerle kalkm?? idi. Allah celle celâlühû'ya hamd olsun.

Talebesi **?mâm ?bnüEmîri'l-Hâcc'**ın sözünde bulunan bir bahisde/tereddüt ve i'tirâzda ve kezâ cevâb?ndabu îzâh tarz?na i?âret aç?kça görülebilir. Orada (**?bnüEmîri'l-Hâcc**) ?öyle diyor: "Ba??n?n -oldu?u gibi kalmas?yla beraber- bir çizgiyle ceseden kesilmesi mekrûhlu?u kald?rmaz. Çünkü ku?lardan boynu halkal? olanlar? da vard?r; bununla ba?lar? kesilmi? olmaz. Bunu böyle zikrettiler;oysa bu (ifâdeler) ku?lara hast?r. Hâlbuki aç?k olan odur ki, bir çizgiyle ba?? gövdeden ay?rmakla, mekrûhluk ku?larda kalkmad??? gibi ba?ka canl?lardada kalkmaz.. ??te bu yüzden ba?kas? da bundan ba?ka îzâh tarz?na ihtiyaç duyar. Belki de evlâ olan ?öyle denilmesidir: '**Canl? olan hayvân?n, bazen boynuna maksadlardan bir maksad için onu örtecek olan bir ip veya ba?ka bir ?ey tak?l?r. Buda onun gibi olur; o yüzden bununla mekrûhluk kalkmaz. Sonra ortas?ndan iple ayr?lsa, sanki ortas?ndan kesilmi? gibi oluyor,mekrûhlu?u giderir mi?**' Buna vak?f olmad?m. Aç?k olan,biraz önce ba? hakk?nda zikretti?imiz gibi, onun da bilhassa insanlarda mekrûhlu?u kald?rmayaca??d?r. Bu,onda belini ba?lamak gibi olur. Allah celle ce lâlühû en iyisini bilir." (**?bnü Emîr el-Hâcc'dan Nakil Bitti.**)

Ben(A. R?zâ) ?öyle diyorum:

?bnü Emîri'l-Hâcc'ın iki yerde **zâhir/aç?k** olan lafz?n? getirmesi dikkatli davranmas? ve yanl???tan sak?nmas? sebebiyledir; yoksa bu ikisinde hüküm kesindir. Hiçbir kimse zay?f bir zanla zannetmesin ki, insan ve hayvân sûretinin boynuna veya ortas?na ip ba?lasan (harâml??a dâir) ?er'î hüküm gider ve onu al?p bulundurmak câiz olur. ?bnü **Emîri'l-Hâcc'**ın kelâm?n?n öz ma'nâs?, ancak **Feth**(u'l-Kadîr)'in demi? oldu?udur; '**ya?amay? yok edecek her ?eyin mekrûhlu?u kald?rmayaca??**'d?r. Nitekim bu gizli de?ildir. Görmezmissin, insan olmakta gördü?ümüz her ?ey hayvân olmaya ters de?ildir. Çünkü, e ?er hayvân olmay? ortadan kald?rsa elbette insan olmay?da ortadan kald?r?rd?. Ki?nemek, an?rmak ve havlamak gibi,insanl??a z?t olan her?ey, hayvânl??a da z?t de?ildir. Bunlar?n hepsi insanl??a z?tt?r, ama hayvânl??a z?t de?ildir. Mudakkik **Alâi'**nin **el-Feth** ve **el-Hilye'**deki ibâreleri gördükten sonra, ta'mîmi/ genellemeyi -bunu ifâde etmeme sine ra?men-eklemesi a???lacak bir ?ey de?ildir.

Evet, Fakîr (A. R?zâ), ?mâm **Ebû Ca'fer et-Tahâvî'**nin kelâm?n da ta'mîme i?areti buldu: Tahâvî, '**cans?z a?açlar bile olsa mutlak sûret mekrûhdur**' diyenlere, resimlerin ba?lar?n?n kesilmesiyle alakal? hadîsleri delîl getirdikten sonra ?öyle dedi: "Rûh sâhibi canl?lar?n ba?lar? kesildikten sonra sûretler(i bulundurmak) mübâh k?l?n?nca, bu rûhu olmayanlar?n sûretlerini yapman?n mübâhl???na ve bu babda zikretti?imiz hadîslerde yasaklanan sûretlere benzeyen rûhsuz sûretlerin (yasaktan) ç?kmas?na delîl oldu. Bu babda ?krime yoluyla Ebû Hureyre rad?yallâhu anhu'dan ?öyle dedi?ine dâir bir rivâyet yapt?k: '**Sûret ba?t?r**' ?lh. (Ba?? olmayan sûret de?ildir.)

Ed-Dürru'l-Muhtâr'ın kavli için ortaya konulabilecek bir mesnedden çok budur.

Ben(A. R?zâ) ?öyle diyorum:

?âyet **Tahâvî'**nin kelâm?n?n sonu ve Ebû Hureyre rad?yallâhu anhu hadîsine dayanmas?, ba??n (cesedde) kalmamas? sûretin yasakl?ktan ç?karmas?na medar oldu?unu anla?t?r?yorsa,

bu gerekendir. Çünkü ʔerîat,açʔk olan ve küçük düʔürülmemi? sûrete yasaklama hükmünü vermiʔtir. Sûret açʔk olduʔu müddetçe hakîr/küçük düʔürülmeden yasakda devam eder. Evet, sûret kalmadı??? veya tahkîr edildiʔi zaman yasakda kalmaz. Çünkü yasaʔn temel sebebi kalmamʔtır. Baʔn kesildiʔi yerde sûret kalmaz. Nitekim bu, Ebû Hureyre radʔyallâhu anhu hadîsinde, el-**Hidâye**’nin ibâresinde ve ʔmâm A’zam’ın kendi sözünde geçti. (Ancak) bu (hüküm) diʔer uzuvlarda böyle deʔildir.Çünkü yüz bulunduʔu müddetçe, diʔer uzuvlar olmasa bile sûret mevcuttur. ʔte bu sebeble gelecek olan hadîste Cebrâîl aleyhisselâm, baʔn kesilmesiyle yetindi. Mezhebi yazan ʔmâm **Muhammed** rahimehullah el-Câmiu’s-Saʔîr’inde ve zikredilen mezheb kitâbların hepsinde, metin, ʔerh, ve fetvâ kitâblar? bakʔmʔndan hepsinde baʔnʔn kesilmesi ile yetinilmiʔtir. Allah celle celâlühû en iyisini bilir.

Her hâlükârda, ed-**Dürri’l-Muhtâr**’da geçen ta’mime, genellemeye i’tibâr edilecek olursa,

Ben(A. R?zâ) ʔöyle diyorum:

Tevfik ancak Allah celle celâlühû’dandʔr. Hangi hâlde olursa olsun, sûrette hayât yoktur. Sûret hiçbir hâlde, hayâtın kendisine baʔl? olduʔu uzuvlar?n hepsini içine almaz. Bu, aksî olan sûrette [kamera diye bilinen sûret yapma âleti ile çekilen fotoʔrafta] aʔikardʔr. (Sûret) eʔer boydan olsa, bu tek bir yandan en üst yüzünün aksini, yansʔmasʔn? getirmi? olur. Boyda, -sʔrf sathʔn/yüzün yarʔs? deʔil-cismin yarʔs? bulunursa yaʔamak âdetinde imkânʔz olur. Ayn? ʔekilde, sûretlerin kalb, ciʔer ve damarlar? gibi iç azalar? bulunmaz. Husûsî bir tʔbbî sûret al; onda damarlar, sinirler, iç ve dʔ? uzuvlar?n hepsi vardʔr. Ama kan yoktur. Hayât? gerektirecek herʔeyi kaplamak mümkün deʔildir.[\[13\]](#) Fark ise ancak hikâyede ve bakanın anlamasʔndadʔr. Eʔer hikâye edilende hayât üzerine hikâyeye delalet varsa yani bakanın hayali sanki canl? bir sûret görüyormu? gibi ise bu sûret rûh sâhibi sûrettir. Eʔer hayât hikâye edilmiyorsa bakan kimse ‘**bu canl? sûreti deʔildir, ancak rûhu olmayan ölü sûretidir**’ diyorsa, bu sûret rûhsuzdur.

Ebû Dâvud Sünen’inde, **Tirmizî** Câmi’inde, **Nesâî** Sünen’inde, **ʔbnü Hibbân** Sahîh’inde, ʔmâm **Tâ hâvî** ʔerhu Meâni’l-Âsâr’(ında) ve el-**Hakimel**-Müstedrek’inde, **Ebû Hureyre** radʔyallâhu anhu’dan,**Resûlüllah** sallallâhu aleyhi ve sellem’in ʔöyle buyurduʔu rivâyet edildi: “Cebrâîl aleyhisselâm bana geldi ve ʔöyle dedi: ‘Dün gece sana geldim, beni içeri girmekten, sadece kapʔda sûretlerin, evde üzerinde sûretlerin bulunduʔu perdenin ve köpe’in bulunmasʔ engelledi. Emret de evin kapʔsʔndaki sûretlerin baʔ? kesilsin, aʔaç ʔeklinde olsunlar; emret de örtüyü kessinler, yere atʔlan ve üstüne basʔlan iki yastʔk yapʔlsʔn; emret de köpek evden çʔkarʔlsʔn.’ Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem de (bunlar?) yaptʔ.”[\[14\]](#)

Bakʔn, Cebrâîl aleyhisselâm sadece bu sûretlerin baʔnʔn kesilip aʔaç ʔeklinde olmalarʔn? ve onlar da hayvân sûretinin kalmamasʔn? emretti. Bundan açʔkça anlaʔʔlan,yasak ve mahzûrun baʔ? kesmeden kalkmayacaʔdʔr. Çünkü o sûret, baʔ? kesmeden aʔaç gibi ve hayvân sûretinden çʔkmʔ? olmaz. O sûreti rûhsuz sûret olduʔu ve onda hayâtın olmadı??? bir ʔekle sokmak lâzʔmdʔr.

ʔte bu sebeble **Allâme Seyyid Tahtâvî**ed-Dürri’l-Muhtâr’ınbu sözünün açʔklamasʔnda ʔöyle de di: “‘**Onsuz yaʔamaz**’ demek,‘**ona doʔru namaz kʔlmak mekrûh olmaz**’ demektir. Çünkü o, ibâdet edilmeyen ölü bir sûrettir.”

Ben(A. R?zâ) ʔöyle diyorum:

Evlâ olan ifâde ‘**çünkü o bir ölüdür**’ deʔil, ‘**ona ibâdet edilmez**’ ibâresidir. Zîrâ müʔrikler, ölü ye ibâdet ediyorlardʔ. MevlâTeâla ‘(o putlaʔtʔrʔlanlar)**ölülerdirler, diri ler deʔildirler**’ buyurdu.[\[15\]](#) Evet onlar, bir ölünün deʔil, bir dirinin sû retini yapʔyorlardʔ. ʔübhe yoktur ki fotoʔraf, boyun yarʔsʔna, yahut gö ʔüse kadar varsa, hattâ, sadece yüzün sûreti bile olsa,aʔaç gibi ol maz, sûret sâhibinin öldüʔünügös termez. Aksine ortaya canl? sûreti çʔkar. Bakan kimsenin zihnine ilk gelen, sûret sâhibinin hayât hâlidir. Hiç kimse onun ölü sûreti olduʔu nu hayal etmez. Hükmün dayan dʔ?? nokta,‘**yaʔamak veya hakîka ten ölü olmak**’ deʔil, bu ilk akla gelen ʔeydir. Öyle ki, sûretin on dan hiçbir pay? yoktur. Görmezmi sin ki Hʔristiyanlar?n sultanlar? bu yarʔm sûretlerini paralar?n üzerine nakʔedilmesini emrediyorlar. ʔâ yet onlardan ölüm hâli anlaʔʔlsaydʔ leʔlerinin sûretlerinin paralar?n üze rine yapʔlmasʔn? istemezlerdi. O hâlde ed-**Dürri’l-Muhtâr**’ın bu ibâ resi ʔu yarʔm sûretlerin yasak lʔ?? na zʔt deʔildir. Bu ibâre, ancak, sû retleri kʔrmakla ve kesip koparmakla[sûret sâhibinin] hayât hâlini

hatırlatmayacak ve onu gören her kesin onurunu kaybeden bir ölü **sûreti** olduunu bilecei bir sûrete hamledilir.

Ben(A. R?zâ) ?öyle diyorum:

(Bunda) ?a??lacak hiçbir?ey yoktur.

?u anda, **ya?ama hâlinin örfe anlatılması** ile kasdedilen ma'nânın anlatılması veya bazı hâllerde anlatılmaması bakımından, **aslında bulunmaması veya bozmak ve ibtâl etmek sûretiyle yok edilmekle** ya?amanın ba?lı oldu?u uzuvlardaki fark ortaya çıkmaktadır.^[16] Bu, yüzde, aslında yapılmad??? veya yapılp da sonradan kesildi?i zaman böyle de?ildir. Bu sûrette ya?amay? anlatmak hiçbir ?ekilde yoktur. Nitekim bu gizli de?ildir. ?yi dü?ünölsün. Tevfîk ancak Allah celle celâlühü(nün muvaffak kılması) ile dir.

[Devâm? ?çin T?klayın](#)

* Bu risâle **Ahmed R?zâ Han** (D:1272-1856, Ö:1340) isimli Pâkistân'lı bir zât tarafından yazılmı? olup, torunu ?eyh Muhammed ?smâil el-Ezherî tarafından Arabçaya çevrilmi?tir. Bin civâr'nda eser verecek kadar dolu ve velûd olan bu zât, devrinin birçok büyük âliminin, (bu arada gazeteci yazar Mevdûdî'nin de) ?ehâdetiyle büyük bir âlim ve fâd?l zât idi. O aynı zamanda Kadirî Tarikat? ?eyhi idi. Hindistân ve Pâkistân'da daha sonra **Birelviyye** diye isimlendirilen bir Mekteb ve me?reb müessisi olan bu zât eserlerinden okudu?umuza ve anlayabildi?imize göre hemen hemen hepsi furû'da olan bazı ?azzlar?na ve yanl?? anlatılmaya müsâid bir takım ifâdelerine ra?men Ehl-i Sünnet'in y?lmaz bir müdâfii idi. ?htimâl ki, müfr?t zekâs? ve geni? müktesebât? sebebiyle kendisini zaman zaman birçok geçmi? büyü?ün üzerinde hâkim olarak görmesinde ne kadar isâbetli oldu?u kanatimizce çok söz kaldırır. Mektebinin Düyûbendiyye Mektebi ile olan münâka?as? daha çok lafzî oldu?u, kar??l?kl? seviye dü?mesi ve i?in içine ?hsân ?lâhî Zahîr gibi kültür adamların?n burunların? sokmasıyla da daha bir artt??? kanaatindeyiz. Bu risâlesinde de ay?klanacak bir takım ifâdeleri olsa bile onlara kasden dokunmadık. Çünkü risâlesi gerçekten kıymetli bir eser olup, avâm nezdinde bu de?ere gölge dü?ürmek istemedik.

Fotoğraf? sûret yasa?? d???nda bırakarak, (?mâm Kevserî'nin el-??fâk'?n so nunda '**bu husûsda yanlış**' dedi?i ?eyh Muhammed Bahî'tin d???nda) hesâba katılabilecek bir âlim bilmiyoruz. En kat'îlerine varıncaya kadar her bir harâm? ça?a uydurup helâlle?tirmeye ?ayret eden ve böylece Ümmet'in (cehenneme giden) yolunu t?kanmaktan kurtar?p açan Karadavî ile cevâz i?ini (ibâdet edilmemek ?artıyla) heykele kadar vard?ran onun Türkiye'deki bozuk fotokopisi Hayreddin Karaman ve benzerlerinin ise ilim adamlar? nezdinde her hangi bir kıymetleri yoktur; onlar birer ?i?irilmi? balondan başka bir ?ey de?ildirler.

Risâlenin kapa?ında, birisi tarafından tashîh edildi?i yazıyorsa da birçok hataların?n bulunması ve esâsen Urduca'dan Arabça'ya yapılan -muhte melen harfî- tercüme sebebiyle hâsl olan zor anlatılmalar bizi bir hayli yor mu?tur. Bununla beraber bizim yanl?? anlamalarımızdan do?an hatâların ol ması da muhtemeldir. Okuyanlardan pe?inen affımız? recâ ediyor, istifâdeli olmasını Rabbimizden niyâz ediyoruz.

Köeli parantezlerin ba?lıkta ve ara ba?lıklarda olanlar? tercüme edene, metin içindekiler de Ahmed R?zâ Hân'a âiddir.

Risâlede geçen bir takım hadislerin kaynaklarından bazıları bulunamamı?tır. Bunlar (...) i?aretiyle gösterilmi?tir.

[1] Nûh:23

[2] Buhârî(4920), Müslim (...)

[3] Abd ?bnü Humeyd,Tefsîr (sh:3375,3376 h:18997, Mektebetü Nizâr Mustafâ el-Bâz-Mekke)

[4] Buhârî(427,1341), Müslim (528)

[5] ?bâre muhtemelen "**Z?yâ e?-?âmî ve Ebû Nuaym**" ?eklinde olacaktır.

[6] ?mâm Ahmed (4/28,4/29), Buhârî (3225,3226,3322,4002,5949),Müslim (2106/84), Ebû Dâvûd (4153,4155), Tirmizî (2804), Nesâî (7/185),7/186), ?bnü Mâce (3649), Tahâvî (4/282, 4/285) Matbaatü'l-Envârî'l-Muhamme diyye), Ebû Ya'lâ, el-Müsned (1410, 1426,1428) Ebû Talhâ'dan. Buhârî (3227), ?bnü Ömer rad?yallâhu anhu mâ'dan. Tahâvî (4/282), ?bnü Hib bân (5858), Taberânî, el-Kebîr (8895), ?bnü Abbâs rad?yellâhu anhu mâ'dan. Müslim (2105), Ebû Dâvûd (4157), Nesâî (4276), Tahâvî (4/ 283), ?bnü Hibbân (5856), Meymûne rad?yallâhu anhâvâlidemizden. Buhârî (3224), Müslim (2104), ?bnü Mâce (3651)ve Tahâvî (4/282), Âi'e rad?yallâhu anhâ vâlidemizden. Ahmed (2/208,h:8065), Müslim (2112), Ne sâî (8/216, h:5365), Tahâvî

(4/287) ve ?bnü Hibbân (5853,5854), Ebû Hureyre rad?yallâhu anhu'dan. **Ah med** (815), **Dârimî** (2697), **Said ?bnü Mensûr** (...), **Ebû Davûd** (227, 4152), **Nesâî**, **?bnî Mâce** (3650), **?b nû Hüzeyme** (...), **Ebû Ya'lâ** (...), **Tâ hâvî** (4/282), **?bnü Hibbân** (...), **Ziyâ e?-?âmî** (...)ve **Ebû Nuaym** (...), Hil ye(tü'l-Evliyâ)'s?nda Emîru'l-Mü'minîn Ali rad?yallâhu anhu'dan. ?mâm **Mâlik** Muvatta'?nda (2/965,966), **Ahmed** (3/90), **Tirmizî**(2805) ve **Tahâvî** (...), **?bnü Hibbân** (5849), Ebû Saîd el-Hudrî rad?yellâhu anhu'dan. **Ahmed** (...), **Tahâvî** (4/283), **Taberânî**, el-Kebîr (8893 Farkl? bir laf?zla. Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in sûrete kar?? tavr?...), Üsâme ?bnü Zeyd ra d?yallâhu anhu'dan. **Tahâvî** (4/282), **Taberânî**, el-Kebîr (3860), el-Evsat (2770), Ebû Eyyûb el-Ensârî rad?yal lâhu anhu'dan. (Bir tak?m cevherî ol mayan laf?z farkl?l?klar?yla)

[71] ?mâm **Buhârî** Sahîh (3351,3352) ve ?mâm **Tahâvî** (?erhu Meânî'l-Âsâr) (4/283), **?bnü Hibbân** (5861), ?bnü Abbâs rad?yallâhu anhumâ'dan, **Ah med** (1/334) ve **Ebû Dâvûd** (4156), Câbir ?bnü Abdillâh ve Amr?bnü ?ey be rad?yallâhu anhumâ'dan, ?mâm **Tahâvî** (4/283),**Taberânî**, el-Kebîr (4079),Üsâme ?bnü Zeyd rad?yallâhu zanhumâ'dan.

[8] Burada lüzumsuz bir söz isrâf? vard?r.

[9] Ebû ?udde merhûmun zabt?na göre, bu kitâb'?n ismi 'el-Hilye' de?il de 'el-Halbe'dir; buna göre tam ismi 'Hâl betü'l-Mücellî ?erhu Minyeti'l-Mu sallî'dir. O, bunun neden böyle oldu?unu eserlerinden birinde uzun ve mukni' ?ekilde izâh etti ise de ?u anda nerede oldu?unu hat?rlayamad?k; lâkin, bu ?ekildeki zabt? için bak?n?z: Fethu Bâbi'l-?nâye (Takdime):5, (Me sâd?r):284 (Mektebetü'l-Metbua ti'l-?slâ miyye)

[10] 'El-Halebî's-Sa?îr' olabilir.

[11] **Tahâvî**, ?. Meânî'l-Âsâr (4/287), Ebû Hureyrerad?yallâhu an hu'dan

[12] Yani, 'her bir falanca ?ey ...d?r' ka d?yyesi, 'hiçbir falanca ?ey ... de?il dir' ?eklinde tersine dönmez.

[13] Burada fâhi? bir ayak süçmesi vard?r; çünkü bu ölçü bütün olan bedende, hatta canl? vücûdda da böyledir...

[14] **Ahmed** (2/305, H:8032), **Ebû Dâvud** Sünen (4158), **Tirmizî** Câmi'inde (2811), **Nesâî** Sünen (5365), **?bnü Hibbân** Sahîh (5854), ?mâm? **Tahâvî** ?erhu Meânî'l-Âsâr (4/287) ve el-Hâkimel-Müstedrek'inde (...), **Ebû Hureyre** rad?yallâhu anhu'dan.

[15] **Nahl**:21

[16] Büyük ihtimalle Arabçaya çevrilmesinden do?an bilmecemsi anla??lmazl?k yüklü bir cümle...